

COMPETENȚA AUTORITĂȚII JUDECĂTOREȘTI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN SOLUȚIONAREA LITIGIILOR ELECTORALE

Ion CIOBANU

Abstract: *The electoral system includes an overview of juridical, articulated and prioritized norms, having as object of regulation the right to choose deputies and senators in representative bodies of power, the right to be chosen in these bodies and, in those cases where such a possibility is provided, the right to revoke the elected ones, as well as the principles of ballot, the organization, the elections and the establishment of voting results. Person's political emancipation, watched in geographical, social and historical plan, marked a higher level in the improvement of humanity, becoming one of the basic pieces of social and human values.*

Drepturile electorale formează o categorie distinctă în cadrul drepturilor și libertăților cetățenilor Republicii Moldova. Prin importanța sa, drepturile electorale sunt plasate în categoria drepturilor cetățenești fundamentale. În cadrul acestor drepturi și libertăți fundamentale, drepturile electorale sunt grupate într-o categorie distinctă numită drepturi exclusiv politice³⁵⁷.

În sistemele constituționale democratice ansamblul regulilor cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor formează sistemul electoral sau dreptul electoral (ramură relativ nouă de drept, în Franța)³⁵⁸.

De altfel, în clasificările date drepturilor și libertăților fundamentale, drepturile electorale sunt grupate de regulă într-o categoria distinctă numită drepturi exclusiv politice. Aceasta se motivează prin aceea că, prin conținutul lor aceste drepturi pot fi exercitate de către cetățeni numai pentru participarea la o guvernare. Caracterizarea drepturilor electorale ca drepturi exclusiv politice, permit delimitarea lor de drepturile și libertățile social – politice (libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul de asociere, etc.) dar și explicarea altor consecințe juridice. Astfel, drepturile exclusiv politice aparțin numai cetățenilor, pentru că ele pot fi folosite numai pentru participarea la guvernarea și pentru că este pretutindeni recunoscut și admis că la guvernarea unei societăți participă numai cetățenii, deoarece ei sunt legați de destinele acestei societăți³⁵⁹.

Așadar, sistemul electoral desemnează ansamblu normelor juridice, articulate și ierarhizate, având ca obiect de reglementare dreptul de a alege deputați și senatori în organele reprezentative ale puterii, dreptul de a fi ales în aceste organe și – acolo unde o asemenea posibilitate este prevăzută – dreptul de a revoca pe cei aleși, precum și principiile sufragiului, modul de organizare și desfășurare a alegerilor și de stabilire a rezultatelor votării³⁶⁰.

Dreptul de vot poate fi definit ca dreptul recunoscut în condițiile legii cetățenilor unui stat de a-și exprima în mod liber, direct sau indirect opțiunea electorală pentru un anumit partid politic sau candidat propus de o grupare politică sau pentru un candidat independent³⁶¹.

³⁵⁷ Guceac Ion, *Curs elementar de Drept Constituțional*, volumul 2, Chișinău, Editura S.n., 2004, p. 200.

³⁵⁸ Bădescu Mihai, *Drept constituțional și instituții politice*, București, Editura Lumina Lex, 2001, p. 270.

³⁵⁹ Muraru Ioan, Tănăsescu Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția a IX-a, București, Editura Lumina Lex, 2001, p. 390-391.

³⁶⁰ Rusu Ion, *Drept constituțional și instituții politice*, București, Editura Lumina Lex, 2001, p. 352.

³⁶¹ Ionescu Cristian, op., cit., p. 374.

Constituția Republicii Moldova, în acest sens, reglementează prin art. 38 dreptul de vot, acesta fiind primul drept electoral al cetățenilor Republicii Moldova odată cu atingerea vârstei de 18 ani împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepția fiind cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege. Examinarea drepturilor electorale ale cetățenilor Republicii Moldova implică, însă câteva determinări teoretice. Drepturile electorale sunt, prin excelență, drepturi cetățenești.

Astfel, drepturile exclusiv-politice aparțin numai cetățenilor, pentru că ele pot fi folosite numai pentru participarea la guvernare și pentru că este pretutindeni recunoscut și admis că la guvernarea unei societăți participă numai cetățenii deoarece ei sunt legați de destinele acestei societăți³⁶².

Legislația națională prevede expres că *Alegătorii și concurenții electorali pot contesta acțiunile/inacțiunile și hotărârile consiliilor și birourilor electorale și acțiunile/inacțiunile concurenților electorali. Depunerea cererii în instanța de judecată trebuie precedată de contestarea prealabilă în organul electoral ierarhic superior organului al cărui act se contestă, cu excepția contestațiilor ce se referă la exercitarea dreptului la vot sau la administrarea alegerilor depuse la biroul electoral în ziua alegerilor*³⁶³.

Așadar, contestațiile privind organizarea și desfășurarea alegerilor se examinează de către organele electorale, respectându-se ierarhia acestora. Procedura detaliată de examinare a contestațiilor în perioada electorală se aprobă prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale³⁶⁴.

În acest context, putem concluziona că concurenții electorali pot să se adreseze autorității judecătorești doar după ce au fost luate deciziile organelor electorale și ale Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

Este necesar de remarcat că Comisia Electorală Centrală sau consiliul electoral de circumscripție poate aplica concurenților electorali sancțiuni sub formă de **avertisment** sau poate solicita aplicarea **sancțiunii anulării înregistrării**³⁶⁵ persoanelor fizice și juridice care încalcă prevederile legislației electorale.

Considerăm că este oportună revizuirea prevederilor Codului contravențional, Codului Electoral și Codului penal al Republicii Moldova în scopul diminuării acțiunilor ilegale. De asemenea, propunem ca să fie atribuite mai multe competențe autorității electorale centrale (CEC) în vederea sancționării concurenților electorali.

De exemplu, prin derogare, legiuitorul stabilește că contestațiile privind reflectarea campaniei electorale de către radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova se examinează de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului în conformitate cu prevede-

³⁶² Cîrnaț Teodor, Cîrnaț Marina, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Chișinău, Editura Reclama, 2006, p. 92.

³⁶³ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 65 alin. 1.

³⁶⁴ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 65 alin. 2.

³⁶⁵ Conform art. 69 alin. 4 Cod Electoral al RM, anularea înregistrării se aplică la solicitarea Comisiei Electorale Centrale, iar în cazul alegerilor locale – și la solicitarea consiliului electoral de circumscripție, prin hotărâre judecătorească definitivă care constată: a) folosirea intenționată de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea cheltuielilor peste plafonul mijloacelor din fondul electoral, în toate cazurile în proporții considerabile (mai mult de 5 la sută din suma-limită); b) utilizarea intenționată de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate; c) nesuspendarea din funcție de către candidatul care are această obligație. În acest caz se anulează înregistrarea candidatului independent sau se exclude din lista concurentului electoral candidatul respectiv.

rile Codului audiovizualului al Republicii Moldova, iar contestațiile ce vizează mijloacele de informare în masă scrise se examinează de către instanța de judecată³⁶⁶.

Considerăm că Comisia Electorală Centrală trebuie să fie autoritatea electorală supremă care să examineze toate litigiile electorale și să emită decizii executorii, iar contestarea actelor CEC să fie posibilă pe calea contenciosului administrativ.

Sub aspect procedural observăm că o contestație trebuie să conțină descrierea faptelor invocate ca presupuse încălcări, probele, temeiul legal, cerințele contestatarului, semnătura și datele de identitate ale persoanei care o depune.

Considerăm că CEC trebuie să adopte decizii exclusiv în cazul litigiilor electorale în care sunt implicați doar CONCURENȚII ELECTORALI și nicidecum la sesizările altor organe ale administrației publice centrale sau locale. Așadar, prevederile art. 26 alin. 1 lit. g) trebuie să fie abrogate sau să se examineze doar cu titlu de informare.

Astfel, considerăm că CEC a analizat în mod eronat sesizarea Inspectoratului General de Poliție ca o CONTESTAȚIE (în baza materialelor anexate la demersul IGP cu numerele de înregistrare 1042, 1043, 1045, 1047 din 21-24 noiembrie 2014) și a adoptat decizia Nr. 3070 din 26 noiembrie 2014 cu privire la acordarea consimțământului pentru tragerea la răspundere juridică a candidaților de pe lista concurentului electoral Partidul Politic „Patria”.

Ca rezultat, în temeiul art. 69 alin. 4 lit. b) CEC a solicitat în instanță de judecată anularea înregistrării Partidului politic *Patria* și, doar în 2 zile mai târziu, a adoptat decizia Nr. 3091 - cu privire la executarea deciziei Curții Supreme de Justiție din 29 noiembrie 2014 (dosarul nr. 3ra-1651/14) prin care a radiat partidul politic sus-menționat.

Este necesar de menționat, că în radierea unui partid politic ar trebui să ia decizia, inițial, de către CEC și apoi decizia acestuia să fie pasibilă de atac pe calea contenciosului administrativ.

Acest fapt ar atrage o responsabilitate și răspundere juridică sporită. Altfel, CEC este doar un mediator în luarea unor decizii relevante și nu poartă, sub nici o formă, răspundere juridică pentru acțiunile sale.

Așadar este necesar de revizuit art. 69 alin. 4) 5) prin atribuirea dreptului de anulare a înregistrării unui partid politic de către autoritatea care l-a înregistrat, adică de către CEC. Actualmente, anularea înregistrării se realizează în baza demersului CEC către autoritatea judecătorească, adică prin hotărâre judecătorească.

Procedură în vigoare este complicată ce acționează în detrimentul concurenților electorali și scutește de orice responsabilitate / răspundere Comisia Electorală Centrală.

În ceea ce privește termenii de examinare a contestațiilor, putem menționa că sesizările parvenite de la cetățeni privind neinclusiunea acestora în lista electorală de bază se examinează în 24 de ore, acțiunile/inacțiunile și hotărârile organelor electorale, precum și acțiunile/inacțiunile concurenților electorali pot fi contestate la organul electoral în termen de 3 zile calendaristice de la data săvârșirii acțiunii/identificării inacțiunii sau adoptării hotărârii³⁶⁷, iar Contestațiile privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali se examinează în termen de 5 zile calendaristice de la depunere, dar nu mai târziu de ziua alegerilor³⁶⁸.

³⁶⁶ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 65 alin. 3.

³⁶⁷ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 66 alin. 1.

³⁶⁸ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 67 alin. 2.

În toate cazurile, termenul de depunere se calculează începând cu ziua următoare zilei în care a fost săvârșită acțiunea, a fost identificată inacțiunea sau a fost adoptată hotărârea, dar nu mai târziu de ziua alegerilor.

Contestațiile depuse la instanțele de judecată în ziua alegerilor se examinează în aceeași zi, iar contestațiile împotriva hotărârii organului electoral cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor și atribuirea mandatelor se examinează de către instanța de judecată concomitent cu confirmarea legalității și validarea mandatelor.

În cazul alegerilor locale, hotărârile consiliilor electorale asupra contestațiilor ce vizează acțiunile/inacțiunile concurenților electorali pot fi atacate în instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află consiliul respectiv.

Contestațiile privind acțiunile și hotărârile Comisiei Electorale Centrale se depun la Curtea de Apel Chișinău.

Contestațiile depuse la instanțele de judecată se examinează în conformitate cu prevederile Codului de procedură civilă și ale Legii contenciosului administrativ.

Considerăm că concurenții electorali trebuie să aibă posibilitatea de contestare a acțiunilor concurenților sau hotărârilor CEC și în perioada imediat următoare desfășurării alegerilor dacă s-a considerat lezată într-un drept oarecare.

În ceea ce privește subiectul împuternicit de a sesiza organele electorale, este necesar de menționat că contestația concurentului electoral nu poate fi depusă de către membrul consiliului electoral respectiv, dar poate fi depusă de reprezentantul concurentului electoral în organul electoral respectiv sau de o persoană împuternicită de concurentul electoral prin procură.

Hotărârea instanței de judecată este definitivă și executorie din momentul pronunțării, iar împotriva hotărârii instanței de judecată poate fi depus un recurs în termen de 3 zile de la pronunțare, care se examinează în termen de 3 zile de la primirea dosarului în cauză³⁶⁹.

De asemenea, *legiutorul nostru a mai ignorat sancționarea și/sau contestarea altor încălcări ce pot fi săvârșite de partidele politice sau de reprezentanții acestora, dar care nu se regăsesc în cadrul legal al Republicii Moldova, printre care menționăm:*

- a) *încălcarea de către reprezentanții partidelor politice a regulilor participării la dezbatere publice;*
- b) *neprezentarea informațiilor despre partidele politice și candidaților acestora sau prezentarea informației false;*
- c) *neoferirea dreptului la replică concurenților electorali (partidelor politice);*
- d) *refuzul de a permite accesul reprezentanților partidelor politice (persoanelor acreditate în localul secției de votare);*
- e) *nerespectarea hotărârilor Curții Constituționale.*

În proces de cercetare a legislației electorale a Republicii Moldova și a altor state am observat că cadrul legal național corespunde, în general, rigorilor internaționale, însă formularea acestora în Codul Electoral al RM este aidoma unui ghid cu titlu de recomandare pentru partide politice și administrația publică centrală și cea locală, deoarece prevederile sale nu regăsesc restricții clare și explicite în Codul Contravențional și Penal al Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. Bădescu Mihai, *Drept constituțional și instituții politice*, București, Editura Lumina Lex, 2001, 335 p.
2. Cîrnaț Teodor, *Drept Constituțional*, Chișinău, Editura Print – Caro, 2010, 513 p.

³⁶⁹ Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997. art. 68 alin. 5, 6, 7.

3. Cîrnaț Teodor, Cîrnaț Marina, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Chișinău, Editura Reclama, 2006, 380 p.
4. Cod contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24.10.2008. In: Monitorul Oficial nr. 191-193/634 din 01.10.2010.
5. Codul electoral nr. 1381 din 21.11.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 81/667, 08.12.1997.
6. Guceac Ion, *Curs elementar de Drept Constituțional*, volumul 2, Chișinău, Editura S.n., 2004, 496 p.
7. Ionescu Cristian, *Drept constituțional și instituții politice*, teoria generală a instituțiilor politice, vol. 1, București, Editura Lumina Lex, 2001, 592 p.
8. Ionescu Cristian, *Drept constituțional și instituții politice*, teoria generală a instituțiilor politice, vol. 1, București, Editura Lumina Lex, 2001, 592 p.
9. Ionescu Cristian, *Drept constituțional și instituții politice*, teoria generală a instituțiilor politice, București, Editura Lumina Lex, 2001, 336 p.
10. Legea Republicii Moldova Nr. 793 din 10.02.2000 contenciosului administrativ. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 57-58, 18.08.2000.
11. Muraru Ioan, Tănăsescu Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția 13, volumul II, București, Editura C.H. Beck, 2008. 290 p.
12. Muraru Ioan, Tănăsescu Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, ediția 9, București, Editura Lumina Lex, 2008, 703 p.
13. Rusu Ion, *Drept constituțional și instituții politice*, București, Editura Lumina Lex, 2011.